

Gennemgang af retspraksis inden for god citatskik

Til brug for Kulturministeriets udarbejdelse af ”God citatskik og plagiat i tekster – vejledende retningslinjer” følger her en gennemgang af den retspraksis, der har bidraget til at fastlægge grænserne for et lovligt citat i medfør af ophavsretslovens § 22.

En gennemgang af retspraksis giver et billede af, hvilke parametre domstolene anvender ved vurdering af, om der er tale om et lovligt citat eller ej:

- Hvor meget udgør citatet af det værk, der citeres fra?
- Hvor meget udgør citatet af den sammenhæng, det anvendes i?
- Hvad er formålet med citatet (er det i reklameøjemed, erhvervsøjemed, eller i offentlighedens interesse)?

Ugeskrift for Retsvæsen 1976 s. 700 Byret

Et ministerium havde til brug for ministeriets presseklip fotokopieret og gengivet en artikel, der ikke vedrørte miljøspørgsmål, fra Weekendavisen. Presseklip havde et dagligt oplag på 48 eksemplarer.

Retten bemærker indledningsvis, at artiklen muligvis kan have almindelig nyhedsmæssig værdi, men at det ikke er en artikel med fagligt relevant indhold for de, der har modtaget presseklip. Retten lægger herefter vægt på, at den pågældende artikel er bragt i sin helhed, hvilket findes at gå langt ud over citatretten, hvorfor der gives medhold i, at den stedfundne anvendelse af artiklen udgør en krænkelse af rettighedshaverens rettigheder.

Ugeskrift for Retsvæsen 1977 s. 175 Vestre Landsret

En pressemeddelelse indeholdt en ordret gengivelse af ca. 1/5 af en artikel, der var skrevet af en journalist og ved tidligere lejlighed bragt i Politiken. Citatet udgjorde desuden stort set hele pressemeddelelsens indhold.

Byretten gav sagsøger medhold i, at anvendelsen af citatet gik ud over, hvad der er hjemlet i citatbestemmelsen i ophavsretsloven. Der blev lagt vægt på, at pressemeddelelsen næsten udelukkende bestod af det anvendte citat, og at der var tale om en ikke ubetydelig del af den tidligere offentliggjorte artikel.

Vestre Landsret kom imidlertid til et modsat resultat, idet man fandt det betænkeligt at antage, at den udsendte pressemeddelelse med det deri indeholdte citat gik ud over det lovlige i medfør af ophavsretsloven. Vestre Landsret argumenterer ikke yderligere for resultatet.

Ugeskrift for Retsvæsen 1980 s. 689 Østre Landsret

Danmarks Radio benyttede i daglige børneudsendelser beskrivelser af en naturbegivenhed. Disse beskrivelser var hentet i Naturlommekalenderen, der blev udgivet af et forlag, og blev gengivet

ordret i radioen. Da forlaget blev opmærksom på, at Danmarks Radio anvendte de daglige beskrivelser i disse børneudsendelser, havde anvendelsen fundet sted i 5 måneder svarende til, at 40 % af Naturlommekalenderens beskrivelser var blevet citeret.

Østre Landsret gav sagsøger medhold i, at Danmarks Radio ved at citere i så omfattende grad, har overskredet citatretten i ophavsretsloven.

Ugeskrift for Retsvæsen 1985 s. 257 Østre Landsret

Et rejsebureau fremstillede dagligt en publikation i 80 eksemplarer til orientering af rejsebureauets medarbejdere. Ved en lejlighed indeholdt publikationen en artikel oprindeligt trykt i et dagblad. Artiklen var gengivet i sin helhed.

Østre Landsret fandt at rejsebureauet ved at trykke artiklen i sin helhed havde overskredet rammerne for citatretten i ophavsretsloven.

Ugeskrift for Retsvæsen 1987 s. 204 Østre Landsret

Danmarks Radio udgav et undervisningshæfte til anvendelse i skoleradioen. Et af kapitlernes litterære fremstilling bestod overvejende af citater fra en forsker, mens ca. en tredjedel af teksten i et andet kapitel bestod af citater fra en anden forsker. Citaterne udgjorde tilsammen ca. 5 sider af et hæfte på 32 sider.

Byretten lagde i sin afgørelse vægt på, at citaterne er anvendt på grund af tidspres i forhold til selv at forfatte teksten. Et sådant formål er ikke anerkendelsesværdigt i forhold til citatretten, og retten fandt således, at der var citeret i videre omfang, end hvad der var betinget af formålet. Byretten påpegede samtidig, at man fandt, at citaterne kun udgjorde en begrænset del af det samlede værk.

Østre Landsret lagde i sin afgørelse vægt på anvendelsen af citater i de enkelte kapitler frem for at vurdere omfanget af citater i forhold til hele det samlede værk. Citaterne i et kapitel udgjorde langt den overvejende del af kapitlet, mens citater i det andet kapitel udgjorde ca. en tredjedel af kapitlet. På den baggrund fandt Østre Landsret, at citatretten er overskredet.

Ugeskrift for Retsvæsen 1987 s. 882 Højesteret

En ny avis "Online Avisen", der lå på en data-base i Datacentralen kunne tilbyde adgang til en daglig oversigt med kildeangivelser over de vigtigste politiske, økonomiske, erhvervsmæssige og arbejdsmæssige nyheder fra de landsdækkende dagblade (Jyllands-Posten, Politiken, Berlingske m.fl.).

Retten lagde vægt på, at Online Avisen i det væsentlige indeholdt korte referater af faktiske omstændigheder og kun i begrænset omfang indeholdt egentlige citater. En sådan anvendelse fandt ikke at indebære en krænkelse af ophavsretten, herunder en overtrædelse af citatretten, til dagbladsartiklerne, ligesom der ikke var tale om en utilbørlig erhvervsmæssig udnyttelse i strid med markedsføringslovens § 1 af dagbladenes nyhedsstof.

Ugeskrift for Retsvæsen 1991 s. 744 Østre Landsret

Et filmselskab havde produceret en dokumentarfilm af 40 minutters varighed, hvori indgik en to minutter lang samlejescene. Danmarks Radio viste efterfølgende en 50 minutter lang fjernsynsudsendelse, hvori næsten hele samlejescenen indgik.

Retten lægger til grund, at formålet med såvel film som tv-udsendelse har været at bibringe seerne i almindelighed den opfattelse, at handicappede er almindelige mennesker og af sig selv betragtes som sådanne. Udsendelserne er således seriøse indslag i en væsentlig samfundsdebat. Hertil kommer, at længden af gengivelsen og sammenhængen i øvrigt findes loyal, og grænserne for retmæssigt citat i medfør af ophavsretsloven findes derfor ikke at være overskredet.

Ugeskrift for Retsvæsen 1993 s. 180 Østre landsret

En film skabt af to instruktører og omhandlende en forfatter blev efterfølgende anvendt i brudstykker i forbindelse med et produktionsselskabs produktion af en film om en filminstruktør. Helt konkret indgik der i den første film et interview med Isabel Allende af ca. 10 minutters varighed. I den senere film anvendtes et klip af dette interview på 1 minut og 7 sekunder – dvs. et uddrag på ca. 11 % af interviewet.

Østre Landsret fandt, at det pågældende uddrag gik ud over retten til at citere i medfør af ophavsretsloven.

Ugeskrift for Retsvæsen 1998 s. 525 Østre Landsret

En virksomhed solgte musik-cd'er på internettet. For hovedparten af de udbudte musiktitler blev der i salgsøjemed indlagt musikprøver af 30-40 sekunders varighed (ca. 300 af 450 musiktitler).

Retten lagde vægt på, at anvendelsen af de pågældende lydprøver havde fundet sted alene med salg for øje. Retten fandt, at den pågældende anvendelse lå ud over, hvad der er hensigten med citatretten i ophavsretslovens § 22.

Ugeskrift for Retsvæsen 1999 s. 547 Østre Landsret

En butik, der drev virksomhed med filmudlejning fremviste i butikken videotrailere på en skærm, tilgængelig for butikkens kunder. I forbindelse med afspilningen af videotrailerne afspillede tilhørende filmmusik.

Retten lagde afgørende vægt på, at fremvisning af de pågældende videotrailere måtte antages alene at finde sted i reklame- og salgsøjemed og fandt på den baggrund, at citatretten i ophavsretslovens § 22 var overskredet. Desuden hæftede retten sig også ved, at de pågældende trailere ikke indgik i et nyt og selvstændigt værk.

Ugeskrift for Retsvæsen 1999 s. 1462 Østre Landsret

I en artikel bragt i Billedbladet udgjordes ca. 90 % af artiklen af citater. Citaterne svarede desuden til ca. 3 % af indholdet i den bog, der var citeret fra.

Retten fandt, at grænserne for lovligt citat efter ophavsretslovens § 22 var overskredet. Sagsøgte havde procederet på, at der var et anerkendelsesværdigt formål, idet de pågældende citater omhandlede kronprinsen, og at artiklen havde til formål at informere offentligheden om

kronprinsens synspunkter. Dernæst fremhævede sagsøgte hensynet til pressens ytringsfrihed. Retten tilkendegav heroverfor, at formålet kunne have været nået uden en så vidtgående brug af citater fra den pågældende bog, hvorfor dette ikke ændrede ved rettens opfattelse af sagen.

Ugeskrift for Retsvæsen 2003 s. 1063 Sø- og Handelsretten

En internettjeneste linkede fra sin hjemmeside direkte til dagbladsartikler på internettet, uden at man som bruger skulle via forsider på forskellige internetmediers hjemmesider (deep-linking).

Retten konstaterede indledningsvist, at de tekstsamlinger af overskrifter og artikler, der udgør en del af internetmedier, er databaser, der nyder beskyttelse efter ophavsretslovens § 71. Herefter lagde retten vægt på:

- at forudsætningen for internettjenestens kommercielle virksomhed var de pågældende dagbladsartikler, som der linkes til
- at disse dagbladsartikler var forretningsgrundlaget for de internetmedier, internettjenesten linker til, og
- at internettjenestens nyhedsformidling konkurrerede med de internetmedier, som der linkes til.

På den baggrund fandt retten, at internettjenestens virksomhed skadede de dagblade, der havde oprettet internetmedier, på urimelig vis og at anvendelsen ikke lå inden for citatretten i ophavsretslovens § 22.